

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2551 (52-56)

ความคิดเห็นของพนักงานต่อการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิษวิทยาในโรงงานของบริษัทไพลิน
เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด.

วนิดา เพิ่มพິงรัตน์, พิชัย สดภิบาล, ประพันธ์ ภัคติกุล
สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
39/1 ถ.รัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิษวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหาร วิศวกรและหัวหน้างาน โดยผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิษวิทยาในโรงงานของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด จึงได้ทำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิศวกรและหัวหน้างาน ของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

และแบบสอบถามได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นโดยแบ่งตามหัวข้อรายการที่ประเมินต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการประเมินทั้งหมดของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 3 คน ผลเฉลี่ยรวมทั้งหมด ค่าเฉลี่ย 4.67, S.D. = 0.40 ระดับ ดี แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมิน มากกว่า 3.50 ขึ้นไป ดังนั้นสรุปผลค่าความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ทั้งหมด 25 คนแสดงความคิดเห็นว่าทางบริษัทมีนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิษวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตลอดไป โดยเฉลี่ยร้อยละ 90.2 ของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

คำสำคัญ: พิษวิทยา โรงงานอุตสาหกรรม

Abstract

The purpose of this research is aimed to Study the opinion of the Workers on hazards of toxicology in a factory of Pailin Laser Mettle Company Limited in one's mind's eye of administrators, engineers and supervisors. Researcher heads to study hazardous protection of toxicology in a factory of Pailin Laser Mettle Company Limited so the researcher has made the questionnaire followed the opinion of administrators, engineers and supervisors of the company.

The questionnaire has been evaluated by experts that have the opinion for each item of evaluation found that all evaluation of three experts, all mean is 4.67, standard deviation is 0.40 and is in a good level which can indicate that the quality of the questionnaire passed the evaluation criteria more than 3.50. So can conclude the opinion of the administrators, engineers and supervisors in the company amount 25 persons which they thought that the company has the safety policy to protect the accident in toxicology in the factory of the company follow the opinion of the administrators, engineers and supervisors effectively around 90.2 % of workers, administrators, engineers and supervisors in Pailin Laser Mettle Company Limited.

Keyword: Toxicology, A factory

ภูมิหลัง

ในโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตต่าง ๆ มักมีการใช้สารเคมีมากซึ่งจะส่งผลให้ผู้ทำงานอาจได้รับพิษจากสารเคมีเข้าสู่ร่างกายทั้งทางปาก การหายใจ และผิวหนัง สารเคมีเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาทางพิษวิทยาขึ้นครอบคลุมถึงด้านกายภาพ แสง เสียง ความร้อน รั้งสี (จุลินทรีย์ = ชีวภาพ) พิษวิทยา หมายถึงการศึกษาผลของสารพิษที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยาและสรีระของสิ่งมีชีวิต กรมโรงงานอุตสาหกรรมไม่ให้เกิดกำหนดมาตรฐานในสภาวะแวดล้อมในที่ทำงาน และที่จะนำทิ้งออกสถานประกอบการ คำว่า “อุบัติเหตุสารเคมี” ถูกนำมาใช้เรียกเหตุการณ์ที่มีการรั่วไหลของสารเคมีอันตรายออกจากที่เก็บโดยไม่คาดคิดมาก่อนหรือไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิต เจ็บป่วย ทรัพย์สินเสียหาย สิ่งแวดล้อมเสียหาย การอพยพผู้คนหรือจำกัดบริเวณ อุบัติเหตุสารเคมีมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีโดยเฉพาะในกิจกรรมการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีสารเคมีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย รวมไปถึงการขนถ่ายเคลื่อนย้ายเคมีภัณฑ์ไปยังผู้ใช้ กระนั้นก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้โดยการสร้างความปลอดภัยให้เกิดขึ้นในการประกอบกิจกรรมเหล่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากการเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้งหมายถึงการสูญเสียหลายด้านทั้งทางเศรษฐกิจและสุขภาพ

การติดตามสถานการณ์ความสูญเสียจากอุบัติเหตุสารเคมีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำจะทำให้รู้สถานการณ์จริงของปัญหาและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมและทันทั่วทั้งรวมทั้งเป็นข้อมูลบ่งบอกความก้าวหน้าหรือสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินมาตรการด้านความปลอดภัยในการประกอบการ

เกี่ยวกับสารเคมี อันมีผลต่อคุณภาพสังคมที่ดีโดยรวม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นทั้งในระดับสถานประกอบการและระดับประเทศที่ควรสร้างระบบติดตามสถานการณ์อุบัติเหตุ

ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ดำเนินงานเกี่ยวกับอุบัติเหตุสารเคมีอยู่หลายหน่วยงานเช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ละหน่วยงานมีการเก็บข้อมูลอุบัติเหตุตามรูปแบบที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และมีบางหน่วยงานที่รวบรวมเหตุการณ์อุบัติเหตุสารเคมีที่หน่วยงานของตนเข้าไปเกี่ยวข้องและเผยแพร่สู่สาธารณะทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งในการสืบค้นเบื้องต้นพบข้อมูลการดำเนินงานของ 4 หน่วยงานและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และหน่วยสนเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย ศูนย์วิจัยแห่งชาติด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และของเสียอันตราย

บริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด เป็นผู้นำด้านการผลิตแผ่นซีดี-อาร์ ซีเงิน สีทอง ซีดี-อาร์ ลายการ์ตูน ภายใต้ยี่ห้อ อีซีไรท์ “Easy Write “มีการนำเอาอุปกรณ์มาประกอบเป็นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (Desk Top) ภายใต้ยี่ห้อ “อีซีไรท์คอมพิวเตอร์” หรือ “Easy Write Computer” บริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 3 ซอยเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ซอย 2 แยก 2 แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250 บริษัทประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานโดยปราศจากการเกิดอุบัติเหตุถึงขั้นหยุดงาน พนักงานมี

ความตระหนักและซึมซับเรื่องความปลอดภัย โดยถือเป็นการประจำ วัดจากการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคลครบ 100% โดยไม่มีข้อยกเว้น บริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัย สุขอนามัย และสิ่งแวดล้อมขึ้น หรือเรียกสั้น ๆ ว่า SHE (Safety Health and Environmental) เพื่อมุ่งให้ความรู้ ฝึกอบรมและดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับพนักงานทุกคนที่เข้ามาทำงานในบริษัท ไม่เฉพาะแต่พนักงานเราเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้รับเหมา ลูกค้าที่มาเยี่ยมชมโรงงาน ตลอดจนเพื่อนบ้านที่อยู่รอบ ๆ โรงงานและในเรื่องของสุขภาพอนามัย ทางบริษัทตระหนักเสมอว่าพนักงานนอกจากจะปลอดภัยแล้ว ยังต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดี แข็งแรง และไม่มีโรคจากการทำงาน และสุดท้ายเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน บริษัทต้องการให้สภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้ดีกว่ามาตรฐานที่ทางราชการกำหนด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำเสีย คิวเน่ เหม่า เสียงดัง และกลิ่นที่อาจจะรบกวนเพื่อนบ้าน ถึงแม้ว่าบริษัทจะไม่มีอุบัติเหตุที่ร้ายแรงเกิดขึ้นก็ตาม แต่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยยังจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นความรับผิดชอบของทุกคน ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุด ขององค์กรจนถึงพนักงานระดับหน้างาน ซึ่งจะต้องได้รับการรับผิดชอบต่อ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าของบริษัท เป็นผู้ออกนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตลอดไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างาน

ความสำคัญของการวิจัย

นำงานวิจัยด้านงานพิชวิทยามาปรับปรุงป้องกันอุบัติเหตุและนำไปใช้กับโรงงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านพิชวิทยา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยาในโรงงานของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

1. ประชากร ได้แก่ผู้บริหารและหัวหน้างานภายในโรงงานบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ประกอบด้วยผู้บริหาร 5 คน วิศวกร จำนวน 10 คน หัวหน้างาน 10 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 25 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานในการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรม ของบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ระยะเวลาทำการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2551 ถึงวันที่ สิงหาคม 2551 รวมระยะเวลา 3 เดือน

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังกล่าว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยแบ่งตามหัวข้อรายการที่ประเมินต่างๆ จะเห็นได้ว่าการประเมินทั้งหมดของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 3 คน ผลเฉลี่ยรวมทั้งหมด ค่าเฉลี่ย 4.67, S.D. = 0.40 ระดับ ดี แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีคุณภาพ ผ่านเกณฑ์การประเมินมากกว่า 3.50 ขึ้นไป

2. สรุปผลค่าความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ทั้งหมด 25 คนแสดงความคิดเห็นว่าทางบริษัทมีนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยาในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตลอดไป โดยเฉลี่ยร้อยละ 90.2 ของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

อภิปรายผล

บริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด เป็นผู้นำด้านการผลิตแผ่นซีดี-อาร์ สีเงิน สีทอง ซีดี-อาร์ ลายการ์ตูน ภายใตยี่ห้อ อีซีไรท์ “Easy Write” มีการนำเข้าอุปกรณ์มาประกอบเป็นคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ (Desk Top) ภายใตยี่ห้อ “อีซีไรท์คอมพิวเตอร์” หรือ “Easy Write Computer” บริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 3 ซอยเฉลิมพระเกียรติ ร.9 ซอย 2 แยก 2 แขวงหนองบอน เขตประเวศ กรุงเทพฯ 10250 บริษัทประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงาน โดยปราศจากการเกิดอุบัติเหตุถึงขั้นหยุดงาน พนักงานมีความตระหนักและซึ่มซับเรื่องความปลอดภัย โดยถือเป็นการประจำวัดจากการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันภัยส่วนบุคคลครบ 100% โดยไม่มีข้อยกเว้น บริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความปลอดภัยสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อมขึ้น หรือเรียกสั้น ๆ ว่า SHE (Safety Health and Environmental) เพื่อมุ่งให้ความรู้ฝึกอบรมและดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับพนักงานทุกคนที่เข้ามาทำงานในบริษัท ไม่เฉพาะแต่พนักงานเราเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผู้รับเหมาลูกค้ำที่มาเยี่ยมชมโรงงาน ตลอดจนเพื่อนบ้านที่อยู่รอบ ๆ โรงงานและในเรื่องของสุขภาพอนามัย ทางบริษัทตระหนักเสมอว่าพนักงานนอกจากจะปลอดภัยแล้ว ยังต้องมีสุขภาพอนามัยที่ดี แข็งแรง และไม่มีโรคจากการทำงาน และสุดท้ายเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน บริษัทต้องการให้สภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้ดีกว่ามาตรฐานที่ทางราชการกำหนด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำเสีย ควัน เขม่า เสียงดัง และกลิ่นที่อาจจะรบกวนเพื่อนบ้าน ถึงแม้ว่าบริษัทจะไม่มีอุบัติเหตุที่ร้ายแรงเกิดขึ้นก็ตาม แต่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยยังจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และเป็นความรับผิดชอบของทุกคน ตั้งแต่ผู้บริหารสูงสุด ขององค์กรจนถึงพนักงานระดับหน้างาน ซึ่งจะต้องได้รับการรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยในฐานะเป็นเจ้าของบริษัท เป็นผู้ออกนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้าน

พิชวิทยานในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตลอดไป และจากการวิจัยพบว่าพนักงานทั้งหมดไม่ว่าจะเป็น ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ทั้งหมด 25 คนแสดงความคิดเห็นว่าทางบริษัทมีนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติเพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยานในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตามความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างานเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด ตลอดไป โดยเฉลี่ยร้อยละ 90.2 ของผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหาร วิศวกร และหัวหน้างาน ในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เป็นความเห็นของผู้บริหารและหัวหน้างาน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนในบริษัทไพลิน เลเซอร์ เมทเทิล จำกัด
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยานในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด
3. สามารถนำไปใช้กับ เจ้าหน้าที่บริษัท ไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. เพิ่มเติมในขั้นตอนต่าง ๆ ที่อาจส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในภายภาคหน้าได้
2. พัฒนานโยบายความปลอดภัยไปปฏิบัติ เพื่อศึกษาการป้องกันอุบัติเหตุด้านพิชวิทยานในโรงงานอุตสาหกรรมของบริษัทไพลินเลเซอร์ เมทเทิล จำกัด

บรรณานุกรม

- [1.] กฎกระทรวงฉบับที่ 6. (2543). ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 28

วนิดา เพิ่มพั่งรัตน์, พิชัย สดภิบาล, ประพันธ์ ภักดีกุล

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2551 (52-56)

- [2.] กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. (2541). *คู่มือการอบรมเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยในการทำงานสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- [3.] จุฑารัตน์ นาคสวัสดิ์. (2528). *การศึกษาการให้ความปลอดภัยในโรงงานอุตสาหกรรมพลาสติกในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [4.] ประกาศกระทรวงมหาดไทย. (2538). *พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย*. กรุงเทพฯ: เจริญธรรม.
- [5.] พงษ์วุฒิ สิทธิพล. (2533). *ระบบและความปลอดภัยในโรงงาน*. กรุงเทพฯ: เจริญธรรม.
- [6.] พิชัย กาญจนรัตน์. (2522). *สวัสดิศึกษา*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- [7.] พิชัย วิชโยธิน. (2542). *ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรม เขตสวนอุตสาหกรรมบางกะดี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- [8.] ฟอง เกิดแก้ว. (2522). *สวัสดิศึกษา-การปฐมพยาบาล*. กรุงเทพฯ: พิทักษ์อักษร
- [9.] เมธี ปิลันธนานนท์. (2532). *ภาวะผู้นำกับสวัสดิศึกษา*. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.รวมกฎหมายแรงงานและความปลอดภัยในการทำงาน. (2543). กรุงเทพฯ: ดี แอนด์ บี ซัพพลาย.
- [10.] อนันต์ รุ่งผ่องศรีกุล. (2540). *ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จในงานความพึงพอใจในงานและแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์การของผู้แทนขายยา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [11.] อุบลรัตน์ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2545). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดความต้องการลาออกจากงานของพนักงาน*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.